

BEREKETLİ HİLAL'İN KUZEYİNDE YENİ ARAŞTIRMALAR: ADIYAMAN BÖLGESİ

Sabahattin EZER*

Atıf/©: Ezer, Sabahattin (2018). *Bereketli Hilal'in Kuzeyinde Yeni Araştırmalar: Adıyaman Bölgesi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ANARSAŖ Sempozyumu Özel Sayısı, Ekim 2018, Cilt 11 Sayı 2 , ss. 1265-1280*

Özet: Adıyaman, Bereketli Hilal'in en kuzeyinde, prehistorik dönemlerden itibaren kesintisiz bir şekilde yerleşilmiş bir bölgedir. Burada yapılan Prehistorik ve Protohistorik dönemlere ait çalışmaların tamamına yakını Adıyaman'ın batısında, Fırat Vadisi'nde gerçekleşmiştir. Aşağı Fırat Projesi kapsamında 1977'de başlatılan yüzey araştırmaları bazı kurtarma kazıları ile devam etmiştir. Bölgede yapılan son yüzey araştırmaları ise 1985-1988 yılları arasında Tille kazı ekibi tarafından gerçekleşmiştir. Adıyaman'ın prehistorik ve protohistorik dönemlerine ilişkin yeni çalışmalar, 25 yıl aradan sonra, 2013 yılında tekrar başlatılmış ve halen sürdürülmektedir.

Öncelikli olarak Merkez İlçe'de başlayan çalışmalar daha sonra Adıyaman'ın batısına, sonrasında kuzeyine yönelmiştir. Son olarak, Adıyaman'ın doğu tarafında yüzey araştırmalarına devam edilmiştir. 2016 yılına kadar 78 adet arkeolojik sit incelenmiştir. Bunlardan 38 tanesi, ilk olarak araştırma ekibimiz tarafından arkeoloji literatürüne kazandırılmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda M.Ö. 3. ve 2. bin ağırlıklı yerleşmeler saptanmış olsa da Neolitik'ten başlayarak Demir Çağı'na kadar ki süreç izlenebilmiştir. Kuşkusuz, Adıyaman K. Suriye kültür bölgesinde yer almaktadır. Ancak bunun yanında Doğu Anadolu ile ilişkileri ortaya koyan seramik buluntularda ele geçmiştir. Yüzey araştırmalarında ele geçen Halaf türü seramikler, M.Ö. 3. bine ait cyma-recta, caliciform, Suriye şişesi tipinde kaplar ve M.Ö. 2. bine ait "ağız yivli kaplar", komşu bölgelerle olan kültürel birlikteliği ortaya koymaktadır. Adıyaman'ın orta ve kuzey yerleşmelerinde ele geçen Karaz türü seramik ise,

Makale Geliş Tarihi:15. 09. 2018/ Makale Kabul Tarihi: 04.10.2018

Bu makale Turnitin programında kontrol edildi. *This article was checked by Turnitin.*

Bu makale ANARSAŖ sempozyumunda sunulmuş aynı başlıklı bildirinin tam metnidir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, sabahattinezer@yahoo.com

Doğu Anadolu Bölgesi ile olan ilişkileri gösterir. Neredeyse bütün yerleşmelerde ele geçen çakmaktaşı çekirdek ve dilgiler, bölgenin çakmaktaşı kaynakları açısından çok zengin olduğunu ortaya koymaktadır.

Adıyaman'da, Plaeolitik Çağ'dan başlayarak bütün dönemlerin kesintisiz bir şekilde saptanmış olması bölge ve araştırmacılar için son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Adıyaman, Güneydoğu Anadolu, Yüzev Araştırması, Prehistorya, Protohistorya

New Researches In The North Of Fertile Crescent: Adıyaman Region

Citation/©: Ezer, Sabahattin (2018). *New Researches In The North Of Fertile Crescent: Adıyaman Region. Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Symposium of AAHA, Special Issue, Year 11, Volume 2, October, 2018, ss.. 1265-1280*

Abstract: *Adıyaman is a region in the northernmost part of the Fertile Crescent that has been settled continuously since prehistoric times. In the region nearly all of the studies of Prehistoric and Protohistoric periods were carried out in the Euphrates valley, west of Adıyaman. Surveys started in 1977 under the Lower Euphrates Project continued with some rescue excavations. The last surveys in the area were conducted by the Tille excavation team between 1985-1988. New studies on prehistoric and protohistoric periods of Adıyaman have been resumed in 2013 after 25 years and still continue.*

The studies that started in the Central District primarily then headed to the west of Adıyaman and followed with the north. Finally, surveys continued on the eastern side of Adıyaman. Until 2016, 78 archaeological sites were examined. Of these, 38 were first brought to the archaeological literature by our research team.

As a result of these studies, although the 3rd and 2nd thousand BC settlements were determined, the process from the Neolithic to the Iron Age was traceable. Undoubtedly, Adıyaman is located in the Northern Syrian cultural region. However, ceramics revealing the relations with Eastern Anatolia were also discovered in the finds. Halaf type ceramics; cyma-recta, caliciform, Syrian bottle vessels belonging 3000 BC and grooved rim ceramic from 2000 BC secured in surveys, set forth the cultural association with the neighboring regions. Karaz type ceramics recovered in the middle and northern settlements of Adıyaman show the relations with the Eastern Anatolia Region. The flintstone

core and blades found in almost all settlements reveal that the region is very rich in terms of flintstone sources.

It is utmost important for the region and researchers that all periods are uninterruptedly determined in Adıyaman, starting from the Paleolithic Age.

Keywords: Adıyaman, Southeastern Anatolia, Survey, Prehistory, Protohistory

I. GİRİŐ

Adıyaman; Bereketli Hilal'in (Fertile Crescent) en kuzey noktalarından, insanoğunun yerleşik hayat için harekete geçtiği bölgelerden biridir. Diğer bir tanımlamayla, Kuzey Suriye platosunun yükselerek ulaştığı Anti Toros'ların Mezopotamya'ya bakan yüzüdür. Kuzeyde Anti Toroslar, doğuda Fırat Nehri, güneyde kısmen Fırat Nehri ve Suriye düzlüklerine doğru gittikçe alçalan engebeli arazi, batıda ise Aksu Vadisi, kabaca Adıyaman coğrafyasını sınırlayan ve oluşturan unsurlardır. Söz konusu coğrafya aynı zamanda Adıyaman'daki prehistorik ve protohistorik kültürlerin de şekillenmesinde en büyük etken olmuştur. Anti Toros'ların güneye bakan yamaçları ve Fırat Nehri Vadisi Paleolitik Çağ'dan itibaren birçok yaşama ev sahipliği yapmıştır (Yalçınkaya 1984).

Günümüzde, komşu illerden kopuk ve izole bir Őehir görünümünde olan Adıyaman'ın, tarihöncesi dönemlerde yoğun yerleşmelere sahip olduğu ve özellikle M.Ö. 2. bin yıllarından sonra ticaret yolları üzerinde yer alan önemli bir coğrafi bölge olduğu özellikle filolojik ve arkeolojik verilerden anlaşılmaktadır (M.Ö. 2. ve 1. bin filolojik belgelerinde okunan Hahhum ve Kummuh'un lokalizasyon tartışmalarında Adıyaman ve Fırat Nehri sıklıkla anılmaktadır. Günbattı, 2012: 21-23, 38-39, 62; Barjamovic, 2011: 87-104; Garelli 1998; Hawkins – Weeden 2017).

Adıyaman'ın prehistorik ve protohistorik dönem kültürlerine ilişkin yapılan arkeolojik çalışmaları, eski ve yeni araştırmalar olmak üzere iki başlık altında toplamak mümkündür.

II. ESKİ ARAŞTIRMALAR

Bölgedeki ilk araştırmalar 1800'lü yılların sonlarına dayanmaktadır (Bu bölüm şu kaynaklardan derlenmiştir. Özdoğan 1977, Dörner 1999, Özdoğan 2002, Başgelen 2003, Özgüç 2009). Ancak bu yıllardaki araştırmalar, daha çok gezginler veya o bölgede çeşitli görevler üstlenen bazı kişiler tarafından, çok sistematik olmayan yöntemlerle gerçekteşirilmiiştir. Söz konusu bu

çalışmaların tamamına yakını klasik dönem yerleşmeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Şüphesiz, en çok dikkat çeken ve bu ilgiyi fazlasıyla hak eden yer Nemrut Dağı olmuştur (Nemrut Dağı'nın keşif hikayesi hakkında ayrıntılar için bkz. Dörner 1999: 1-29).

Adıyaman'daki tarihöncesi dönemlere ilişkin ilk kapsamlı araştırmalar, 1960'lı yıllarda hayata geçirilen Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında yapılmıştır. GAP'la birlikte, ODTÜ Keban ve Aşağı Fırat Havzası olmak üzere bölgede iki büyük yüzey araştırması ve kurtarma kazısı projeleri gerçekleştirilmiştir. 1975 yılında başlatılan Aşağı Fırat Projesi kapsamında Adıyaman, Malatya, Elazığ ve Şanlıurfa İl sınırları içerisinde 210 adet arkeolojik yerleşim saptanmıştır. Bu yerleşmelerden yaklaşık 90 tanesi Adıyaman İl sınırları içerisinde bulunmaktadır. Yapılan yüzey araştırmalarında bu yerleşimlerin tamamından malzeme toplanmış ve söz konusu malzeme ve yerleşimler bilim dünyasına tanıtılmıştır (Özdoğan 1977). Bu çalışmaların sonucunda, Adıyaman'ın doğu kesiminin Paleolitik Çağ'dan başlayarak Yakın Çağ'a kadar yerleşimlere sahne olduğu anlaşılmıştır. Bunlar arasında tespit edilen prehistorik ve protohistorik dönem yerleşmelerinin sayısı oldukça fazladır.

Aşağı Fırat Projesi kapsamında Samsat, Tille Höyük, Gritille, Hayaz Höyük, müze kurtarma kazıları çerçevesinde ise; Levzin Höyük'te kazı çalışmaları yapılmıştır.

Adıyaman'ın en önemli arkeolojik merkezlerinden biri olan Samsat Höyük'te ilk araştırmalar 1964 yılında Theresa Goell tarafından yapılmıştır. Kısa süreli bu çalışmalarda höyüğün üst kısmında bulunan Selçuklu Dönemine ait geç dönem tabakaları gün yüzüne çıkarılmış ve höyüğün topoğrafik haritası yapılmıştır (Goell 1974, Fig. 2). Yapılan araştırmalar Samsat'ın Roma Dönemi'nde başkent olduğu ve adının "Samosata" olduğunu ortaya koymuştur (Goell 1974).

Samsat Höyük'ün prehistorik ve protohistorik çağ kültürlerine ilişkin bilgiler, Nimet Özgüç başkanlığındaki bir ekibin 1980-89 yılları arasında yapmış olduğu çalışmalar ile elde edilmiştir. Söz konusu çalışmaların final raporları yayınlanarak bilim dünyasına duyurulmuştur (Özgüç 2009). Önyasa'nın en büyük höyüklerinden biri olan Samsat'ın yeterince araştırılmamış ve sular altında kalmış olması sadece Türkiye açısından değil, dünya arkeolojisi için de büyük bir kayıptır.

Samsat Höyük'te, Geç Kalkolitik Çağ'dan Demir Çağı'na kadar olan tabakalar kesintisiz bir şekilde ele geçmiştir. Samsat'ın kalkolitik çağ tabakalarında ele geçen ve anıtsal yapı duvarlarını süsleyen pişmiş toprak çiviler, mühürler, bullalar buranın sıradan bir yerleşme olmadığını göstermektedir (Özgüç 2009, Lev. 168-177).

Bölgenin M.Ö. 3. ve 2. bin yıllarına ışık tutacak yazılı belgelerin ele geçme ihtimali bulunan en önemli aday yerleşmelerden biri olan Samsat Höyük, şu anda Atatürk Baraj gölünün suları altında yer almaktadır.

1979-1990 yıllar arasında kazısı yapılmış ve sonuçları yayınlanmış bir diğer yerleşme Tille Höyük'tür. Tille Höyük'ün, Geç Tunç Çağı, Demir Çağı ve Orta Çağ'ları hakkında bilgiler veren üç cilt kitap, Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü tarafından yayınlanmıştır (Summers 1993; Blaylock 2009; Moore 1993).

Hayaz Höyük'te yapılan çalışmalar yerleşmenin Çanak Çömleksiz Neolitik'ten İlk Tunç Çağı'na kadar yerleşildiğini göstermiştir (Roodenberg 1982, 1985, 1989; Thissen 1985). Bölgenin Neolitik kültürleri hakkında ilk önemli bilgiler buradan edinilmiştir.

Gritille'de yapılan arkeolojik kazılar, Hayaz Höyük'te olduğu gibi burada da Çanak Çömleksiz Neolitik dönemin tespit edilmesini sağlamıştır. M.Ö. 3. ve 2. bine ait kültür tabakaları da Giritille'de tespit edilmiştir. Höyüğün tepe kısmında yapılan çalışmalar ise, Orta Çağ'a ait kültürleri açığa çıkarılmasını sağlamıştır (Voigt ve Ellis 1981, Ellis 1984, 1985, 1986).

Adıyaman'ın batı kesiminin prehistorik dönemleri hakkında bilgi veren tek yerleşme ise Levzin Höyük'tür. Besni İlçe sınırları içerisinde yer alan ve 1991-1992 yıllarında Adıyaman müzesi tarafından kurtarma kazıları gerçekleştirilen Levzin Höyük'te, Geç Dönem tabakalarının altında Çanak Çömleksiz Neolitik ve Çanak Çömleklili Neolitik Çağ tabakalarının olduğu tespit edilmiştir. Höyüğün bir kısmının geç dönemlerde kullanıldığı, geç dönem ve neolitik çağ tabakaları arasında ise başka bir yerleşme bulunmadığı belirtilmiştir (Yener 1993, 1994).

Adıyaman'da gerçekleştirilen yüzey araştırmalarının büyük bir kısmı geç dönem kültürlerine yönelik olmuştur. Prehistorik ve protohistorik dönem yüzey araştırmalarının en önemlisi Aşağı Fırat Projesi kapsamında yapılmıştır. Bunun dışında, 1985-1988 yılları arasında Tille Höyük kazı ekibi tarafından yapılan yüzey araştırmaları prehistorik ve protohistorik

dönemlere ilişkin ikinci kapsamlı çalışmadır. Söz konusu araştırmaların sonuçları kapsamlı bir makale ile bilim dünyasına duyurulmuştur (Blaylock-French-Summers 1990).

III. YENİ ARAŞTIRMALAR VE ÖN SONUÇLAR

Adıyaman'ın prehistorik ve protohistorik çağlarına ilişkin yapılan son yüzey araştırmalarından 25 yıl sonra, 2013-2016 yılları arasında, "Adıyaman İli Arkeolojik Yüzey Araştırmaları Projesi (ADYAP)" kapsamında yeni dönem yüzey araştırmaları yapılmıştır. Söz konusu araştırmalar, Adıyaman'ın az bilinen bölgeleri ve dönemlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda 2013-2016 yılları arasında, çoğunluğunu höyüklerin oluşturduğu toplam 76 adet arkeolojik sit incelenmiştir. Söz konusu araştırmalar Adıyaman'ın prehistorik ve protohistorik dönemleri hakkında önemli veriler elde etmemizi sağlamıştır (Ezer 2015; 2016; 2017).

Adıyaman Merkez İlçe sınırları içerisinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında Neolitik Çağ'dan başlayarak Demir Çağı sonuna kadar tarihlendirilen yerleşimler saptanmıştır (Tablo). Küçük Turuş Höyük, Giriktepe, Yassı Höyük, Tirintil Höyük (İnceler), Palaş Höyük, Düderi Höyük ve Karahöyük'te prehistorik kültürlere ait seramik ve çakmaktaşı buluntular tespit edilmiştir (Resim 1). Bu yerleşmelerin büyük bir kısmında ve merkez ilçe sınırları içerisinde bulunan diğer yerleşmelerde ise; M.Ö. 3. binden başlayarak 1. binin sonuna kadar arkeolojik veri elde edilmiştir.

Adıyaman'da, prehistorik dönemlerde yoğun olarak yerleşilen diğer bir bölge ise, Besni İlçesi'nin güney kısmını oluşturan küçük dağlık ve kayalık arazilerin arasına sıkışmış ovalardır. Höyüklerin yoğun olarak bulunduğu Keysun (Çakırhöyük) ve Fal ovaları, tarımın yoğun olarak yapıldığı en önemli düzlük alanlardır. Besni İlçesi'nin en önemli su kaynakları, ilçenin doğu sınırını oluşturan Göksu Nehri'dir. İlçenin kuzeyinden akarak Göksu Nehri'ne birleşen Akdere Çayı ve Toklu Köyü yakınlarından doğarak Keysun Ovası içinde ilerleyen Sofraz Çayı (Değirmen Çayı) en önemli su kaynaklarıdır. Bu özelliklerinden dolayı söz konusu bölge tarihöncesi çağlardan itibaren yerleşimlere sahne olmuştur. Besni İlçe sınırları içerisinde incelenen 23 adet yerleşimden elde edilen veriler, bu bölgenin Akeramik Neolitik Çağ'dan M.Ö. 1. binin sonlarına kadar yerleşildiğini göstermektedir (Tablo). Levzin Höyük, İznik Höyük, Düz Höyük ve İkiz Höyük'te Neolitik Çağ yerleşimlerinin varlığını gösterir seramikler tespit edilmiştir. Kargalı Höyük'te Geç Neolitik Çağ'dan (Resim 3:3) M.Ö. 2. bine kadar kesintisiz tarihlendirilen

seramikler tespit edilmiştir. Hüyük Höyük, Yoldüzü Höyük, Hementil Höyük, Terbizek Höyük, Zirce Höyük ve Fal Höyük'te ise yoğun miktarda İlk Tunç ve Orta Tunç Çağı seramiği tespit edilmiştir (Resim 3).

Adıyaman'ın dağlık kısımlarını oluşturan batı ve kuzey kesimlerindeki Gölbaşı, Tut ve Çelikhan İlçelerinde yok denecek kadar az prehistorik ve protohistorik çağ yerleşmesi tespit edilmiştir. Bunlardan tek dikkat çeken yer, şimdilik Adıyaman'ın en kuzeyinde tespit edilen Zerban Höyük'tür. Zerban Höyük, Anti Torosların Doğu Anadolu'ya geçit verdiği vadilerden biri üzerinde ve Çelikhan Ovasına hakim bir noktada yer almaktadır. İki farklı kültür bölgesinin ortasında yer alması açısından önemli bir höyüktür. Doğal bir kayalık yükseltinin üzerine oturtulan höyüğün özellikle doğu yamacında görülen çok sayıda seramik parçaları, M.Ö. 2. bin ve sonrası dönemlere işaret etmektedir.

Samsat ve Kahta ilçesinin bir bölümünde gerçekleştirdiğimiz yüzey araştırmaları, Atatürk Baraj Gölü'nün prehistorik ve protohistorik yerleşimler üzerinde oluşturduğu tahribatı bir kez daha gözler önüne sermiştir. Baraj gölü, tarihöncesi dönemlerden itibaren yerleşime en müsait olan alanları sular altında bırakmıştır. Bundan dolayı, düzlüklerde yer alan büyük höyük yerleşimlerden geriye, yüksek kotta bulunan küçük ölçekli höyük ve düz yerleşimler kalmıştır. Fırat Vadisi'nin yüksek taraçalarında tespit edilen höyüklerin büyük bir kısmı zayıf kültür dolgusuna sahiptir. Dikkat çeken, yüksek bir koni ve kültür dolgusuna sahip olan Göltarla (Ümmülhayır) Höyük belki de bölgenin en büyük höyüğü olma unvanını ele geçirmiştir. Burada tespit edilen seramik, daha önceki araştırmalarla varlıkları saptanmış olan M.Ö. 4. binden geç dönemlere kadarki kültürlerin varlığını bir kez daha ortaya koymuştur.

Anti-Toroslar'ın güney eteklerinde yer alan Adıyaman, coğrafî olarak K. Suriye/K. Mezopotamya kültür bölgesi içerisinde yer almaktadır. Daha önceki ve son dönem araştırmalarıyla bu durum daha net bir şekilde ortaya konmuştur. Kuzey Suriye ve Kuzey Mezopotamya'da bir dönemi karakterize bazı arkeolojik veriler Adıyaman'da bol miktarda tespit edilmiştir. Bunlardan kalkolitik çağ için karakteristik olan *Halaf* ve *Obeyd* türü seramikler Adıyaman yüzey araştırmalarında bol miktarda saptanmıştır (Resim 1). K. Suriye M.Ö. 3. bin *Simple Ware* seramik grubu içerisinde yer alan tipik kap formları olan *Cyma-recta* tipi çanaklar (Resim 2: 7,13; Resim 3:7, Resim 4: 1a-1b), *Alabastron* tipi *Suriye Şişesi*, (Resim 3:13, Resim 4:2a-2b) ve aynı

şekilde Fırat Vadisi kültürü olan ve M.Ö. 2. bine tarihlendirilen ağız yivli çömlek formları (Resim 3: 5-6, Resim 4: 3a-3b) son dönem araştırmaları ile tespit edilmiştir. Bu durum güney bölgelerle olan kültürel ortaklığı ve ilişkileri net bir şekilde ortaya koymuştur.

Doğu Anadolu'nun İlk Tunç Çağı'ndaki karakteristik seramik gruplarından olan *Karaz* seramiği (Resim 4: 4a-4b)ve Malatya Ovasının yerel bir kültürü olan saklı astar bezekli bazı kap parçaları da son dönem çalışmalarıyla saptanmıştır. Karapınar Höyük ve Zerban Höyük bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Böylelikle Adıyaman'ın M.Ö. 3. binde sadece güneyle değil, Doğu Anadolu Bölgesi ile de ilişkili olduğunu söyleyebiliriz.

Adıyaman, çakmaktaşı kaynakları açısından çok zengin bir bölgedir. Bu durum, çakmaktaşı alet endüstrisinin gelişmesine olanak sağlamıştır. Neredeyse her höyükte çakmaktaşı aletler ile karşılaşmıştır. Söz konusu bu çakmaktaşı aletlerden en dikkat çekenler ise, iri boyutlu dilgilerdir. Levant bölgesi ile karakterize olan ve *Kenan Tipi Dilgiler* olarak adlandırılan çakmaktaşı aletler birçok höyükte tespit edilmiştir. Bir kaç yerleşmede, dilgilerin elde edildiği çekirdeklerde bulunmuştur (Resim 5). Çakmaktaşı, Paleolitik süreçten itibaren alet yapımında kullanılan önemli bir hammaddedir. Çok erken dönemlerden itibaren, komşu bölgelere çakmaktaşı alet endüstrisinin ihraç ediliyor olması kuvvetli bir ihtimaldir.

Mevcut çalışmalarla birlikte, son yıllarda yapılan yüzey araştırmaları, Bereketli Hilal'in en kuzey noktalarından biri olan Adıyaman'ın, Paleolitik Çağ'dan itibaren günümüze kadar kesintisiz bir süreç içerisinde ve yoğun bir şekilde yerleşildiğini ortaya koymuştur. Diğer bir deyişle, insanoğlunun mağara yaşantısından çıkıp, yerleşik hayata, sonrasında kentleşmeye ve ondan sonrada uygarlığa doğru giden bütün adımlarını Adıyaman'da görmek mümkündür.

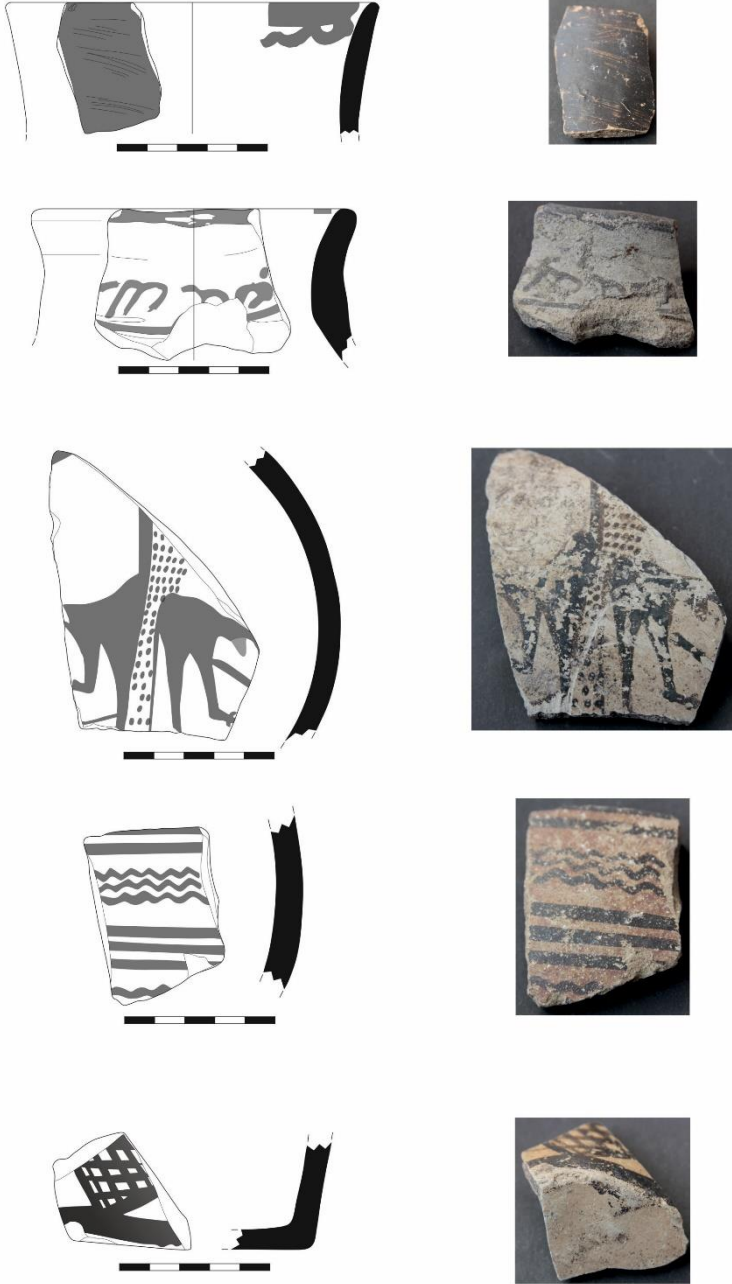
Tablo: 2013-2016 yılları arasında ziyaret edilen yerleşmeler.

	MERKEZLER	Neo.	Kalko.	İTÇ	2.Bin (MÖ)	1.Bin (MÖ)	MERKEZLER	Neo.	Kalko.	İTÇ	2.Bin (MÖ)	1.Bin (MÖ)
MERKEZ İLÇE	B. Turus H. (Kuyuluk)		?	X	X	X	Fırlaz H.				X	X
	K. Turus H.	X	X				Battal H.				X	X
	Kara H. (Güzelyurt)			X	X		Gre Malemez			X	X	
	Yassi H.	X	X	?	X		Adıyaman H.	?	?		?	X
	İnceler H. (Tirintil)	X	X				Karapınar H.			X	X	X
	Giriktepe	X	X				Palas H.	?			X	
	Kara H.			X	X		Düderi H.		X			X
	Boz H.			X	X		Bebek H.	?	?	?	?	?
	Külaş H.				X	X	Bağdere H.			X	X	X
	Boztepe H.					X						
BESNİ	Çakırhöyük	?	?	?	?	?	İkiz H. Kuzey Koni	X				
	Tavaş H.				X	X	Mırıktıl H.			X	X	X
	Kargalı H.	X	X		X		Zirce H.				X	
	Yukarı Söğütlü H.		X?	X	X		Yukarı Hoziş H.	?	?	?	?	?
	Kutluca (Fal) H.			X	X	X	Hementil (Sarıkaya) H.			X	X	X
	Beşyol H.		X	X	X		Şambayat H.			X	X	
	Hürük H.			X			Terbizek H.	?		X	X	
	Hüyük H.			X	X	X	Tekağaç H.			X	X	X
	İnlice H.	X					Beşir H.					X
	Köseceli H.					X	Düz H.	X				
	Levzin H.	X				X	Bostancık H.				X	X
	İznik H.	X	X		X		Kızılın H.				X	X
	İkiz H. Güney Koni	X			X	X	Balka H.			X	X	
	Kavkutlu H.				X		Azaplı H.					X
	GÖLBAŞI-ÇELİKHAN	Ozan H.				X		Zerban H.			X	X
Ortanca H.							Ovacık (Dodin) H.				X	
KAHTA	Kozağaç H.					X	Narsırtı H.			X	X	
	Gölpınar H.				X		Kuštepe H.			X	X	
SAMSAT	İskender H.			X	X		Göitarla (Ümmülhayır)		?	X	X	X

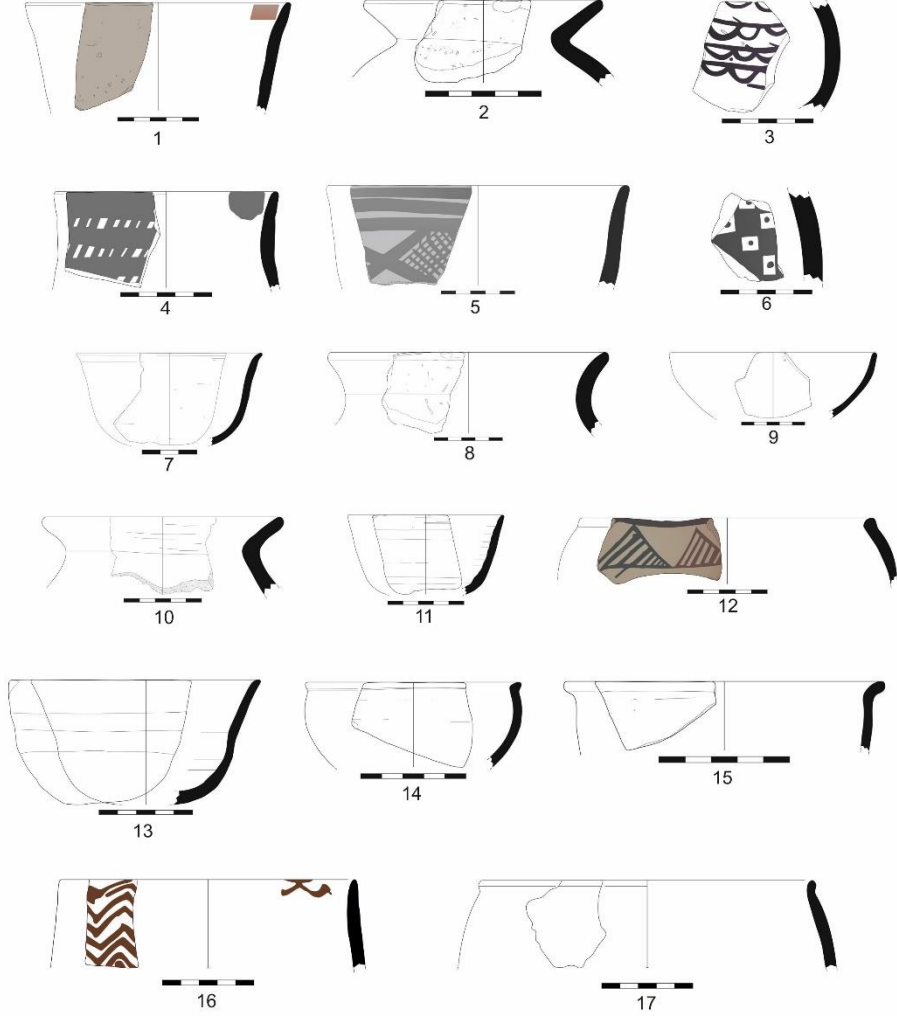
KAYNAKÇA

- BAŞGELEN, N. (2003), *Nemrut Dağı Keşfi, Kazıları, Anıtları*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.
- BLAYLOCK S., (2009) *Tille Höyük 3.1*. Hertford.
- BLAYLOCK, S., R. - FRENCH, D. - SUMMERS, G., D. (1990), "The Adiyaman Survey: An Interim Report" *Anatolian Studies*, Vol. 40, ss. 81-135
- DÖRNER, F., K. (1999), *Nemrud Dağı'nın Zirvesinde Tanrıların Tahtları*, Çev. Ülkü, V.,TTK, Ankara.
- ELLIS, R. S. (1984), "The Gritille Project" V. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, ss. 117-122.
- ELLIS, R. S. (1985), "The 1983 Season At Gritille" VI. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, ss. 65-70.
- ELLIS, R. S. (1986), "Gritille 1984" VII. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, ss. 261-270
- EZER, S. - YAĞIZ, K., DEMİRTAŞ, F. I., ÖZÇİRİŞ, M. (2015), "Adiyaman İli Prehistorik ve Protohistorik Çağ 2013 Yılı Arkeolojik Yüzeysel Araştırmaları" 32. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*. 1. Cilt. ss. 175-192
- EZER, S. - YAĞIZ, K., ÖZÇİRİŞ, M., ZORLU, K. (2016), "Adiyaman İli Prehistorik ve Protohistorik Çağ 2014 Yılı Arkeolojik Yüzeysel Araştırmaları" 33. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*. 1. Cilt. ss. 1-20
- EZER, S., YAĞIZ, K., ZORLU, K., ÖZÇİRİŞ, M. (2016), "Adiyaman İli Prehistorik ve Protohistorik Çağ 2015 Yılı Arkeolojik Yüzeysel Araştırmaları" 34. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*. 1. Cilt. ss. 465-481.
- GARELLI, P. (1998), "Hahhum un Relais Assyrien sur la Route Commerciale de la Cappadoce" XXXIV. *Uluslararası Assirioloji Kongresi*. ss. 451-456
- GOELL, T. (1974), "Samosata Archaeological Excavations, Turkey, 1967" *National Geographic Society Research Reports, 1969 Projects*, ss. 83-109
- GOJKO, B. (2011), *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*. Museum Tusculanum Press

- GÜNBATTI, C. (2012), *Kültepe-Kaniş. Anadolu'da İlk Yazı, İlk Belgeler*. Kayseri
- HAWKINS, J. D., WEEDEN, M. (2017) "Kizzuwatna and the Euphrates States: Kummaha, Elbistan, Malatya: Philology" M. Weeden - Lee Z. Ullmann (eds.), *Hittite Landscape and Geography*. ss. 281-294.
- MOORE, J. (1993) *Tille Höyük 1*. Oxford
- ÖZDOĞAN, M. (1977), *Aşağı Fırat Havzası 1977 Yüzeş Araştırmaları*, İstanbul.
- ÖZDOĞAN, M. (2000), "Aşağı Fırat Yüzeş Araştırması" O. Belli (Ed.), *Türkiye Arkeoloşisi ve İstanbul Üniversitesi*. ss.314-317
- ÖZGÜÇ, N. (2009), *Samsat*, TTK. Ankara.
- ROODENBERG, J. (1982), "Hayaz Höyük Kazısının İlk Sonuçları" *III. Kazı Sonuçları Toplantısı*, ss. 93-94.
- ROODENBERG, J. (1985), "1983 Yılı Hayaz Höyük ve Civarı (Kumartepe) Kazıları" *VI. Kazı Sonuçları Toplantısı* ss. 1-4.
- ROODENBERG, J. (1989) "Hayaz Höyük and The Final PPNB in The Taurus Foothills" *Paléorient Vol. 15, No.1*, ss.91-101.
- SUMMERS, G. D. (1993), *Tille Höyük 4*. Ankara.
- THISSEN, L. C. (1985), "The Late Chalcolithic and Early Bronze Age Pottery from Hayaz Höyük" *Anatolica XII*, ss. 75-130
- VOIGT, M. M. (1981), "Excavations at Gritille, Turkey: 1981" *Paléorient Vol. 7, No.2*, ss.87-100
- YALÇINKAYA, I. (1984), "Samsat-Şehremuz Tepesi Çevresi Paleolitik Çağ Yüzeş Araştırmaları, 1982" *I. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, ss.13-20; 201-208.
- YENER, E. (1993), "Levzin Höyük Kurtarma Kazısı 1991" *III. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, ss. 351-364.
- YENER, E. (1994), "Levzin Höyük Kurtarma Kazısı 1992" *IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, ss. 285-296

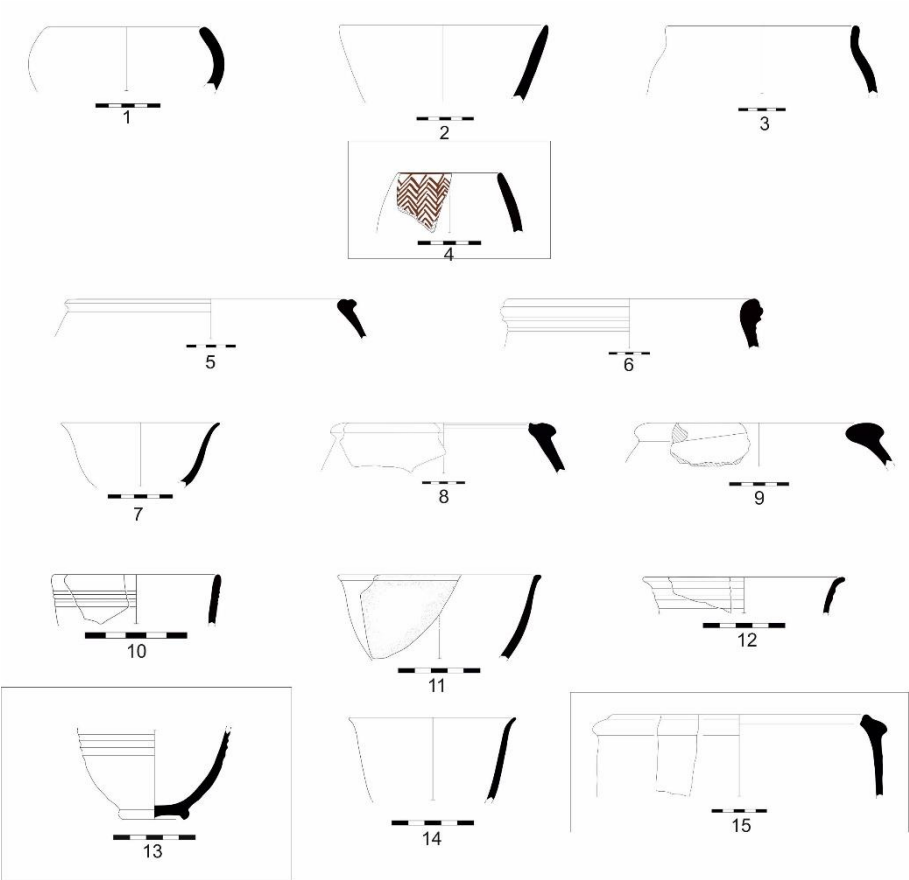

Resim 1: Düderi Höyük. Kalkolitik Çağ seramik parçaları.

Resim 2: Merkez İlçe'de saptanan M.Ö. 3. ve 2. bine ait seramikler.

K. Turuş H. 1-3; Yassı H. 4-6; Karahöyük 7-9; Karapınar H. 10-12; Boz H. 13-15; Tirintil (İnceler) H. 16-17.

Resim 3: Besni İlçesi'nde saptanmış olan Geç Neolitik'ten M.Ö. 2. bine ait seramik örnekler. Düz H. 1-3; Kargalı H. 4-6; Terbizek H. 7-9; Fal H. 10-12; Hüyük H. 13-15

Resim 4: *Cyma-recta* 1a-1b; *Alabastron* tipi Suriye şişesi 2a-2b; Ağzı yivli seramik 3a-3b; *Karaz* seramiği 4a (dış)-4b (iç).

Resim 5: Çakmaktaşı dilgi ve çekirdekler.